

Checklist schriftelijke wilsverklaringen

Tips en bespreekpunten als een patiënt een schriftelijke wilsverklaring wil vastleggen.

Eisen aan alle schriftelijke wilsverklaringen:

- » De patiënt is 16 jaar of ouder en wilsbekwaam ter zake.
- » De verklaring is voorzien van naam, datum en handtekening.
- » De verklaring is zo concreet mogelijk en zoveel mogelijk in eigen woorden geschreven.

Er zijn drie soorten wilsverklaringen:

1. Een **negatieve** wilsverklaring, zoals een behandelverbod of een niet-reanimeerverklaring. U bent in principe verplicht om deze wilsverklaring op te volgen.

Aandachtspunten bij het gesprek over het behandelverbod:

- » Onder welke omstandigheden wil de patiënt bepaalde behandelingen wel en niet?
- » Wat wil de patiënt als hij langdurig wilsbekwaam is: wil de patiënt dat de artsen er dan alles aan doen om het leven te verlengen of niet?
- » Wil de patiënt aan het einde van het leven nog naar een ziekenhuis, hospice of juist niet meer?
- » Is het volledig duidelijk wat de patiënt op papier heeft verklaard en wat hij hiermee bedoelt? Zo niet, helder dit dan samen met de patiënt op.

2. Een **positieve** wilsverklaring, zoals een schriftelijk euthanasieverzoek. U bent niet verplicht om een dergelijke verklaring op te volgen.

Aandachtspunten bij het gesprek over het schriftelijk euthanasieverzoek:

- » Wat vindt de patiënt voor zichzelf ondraaglijk lijden en waarom?
- » Wat is volgens de patiënt het moment om het leven te beëindigen? Kan hij dit zo concreet mogelijk beschrijven?
- » Is het duidelijk wat de patiënt met het euthanasieverzoek en met ondraaglijk lijden bedoelt?
- » Is het de patiënt duidelijk aan welke zorgvuldigheidseisen voldaan moet zijn voordat euthanasie uitgevoerd mag worden?
- » Is het de patiënt duidelijk dat euthanasie geen recht is en dat artsen niet verplicht zijn om een schriftelijk euthanasieverzoek uit te voeren?
- » Wees duidelijk over uw eigen positie: bent u zelf bereid om in de beschreven situatie euthanasie uit te voeren?
- » Vraag de patiënt ook op te schrijven wat hij wil als euthanasie in een bepaalde situatie niet mogelijk is. Denk aan het weigeren van levensverlengende behandelingen, kunstmatige voeding, antibiotica of sondevoeding.

3. Een **schriftelijke volmacht** waarin de patiënt een vertegenwoordiger aanwijst.

Aandachtspunten bij het gesprek over de schriftelijke volmacht:

- » Is het bekend hoe u de vertegenwoordiger van de patiënt kunt bereiken?
- » Is de gevolmachtigde op de hoogte van de wensen van de patiënt rond het levenseinde?

Wat doet u met de schriftelijke wilsverklaring van een patiënt?

- » Bespreek een schriftelijke wilsverklaring altijd met de patiënt. Beschouw een verklaring als een uitnodiging om in gesprek te gaan.
- » Adviseer de patiënt de wilsverklaring regelmatig te actualiseren en eventuele wijzigingen met u te bespreken. Als de patiënt een levenstestament van een notaris heeft, dan hoeft de patiënt bij aanpassingen niet opnieuw naar de notaris, maar is het voldoende om een aangepaste wilsverklaring te overhandigen.
- » Maak na afloop van het gesprek aantekeningen in het medisch dossier en voeg de wilsverklaring daar aan toe.

Het bovenstaande is een samenvatting van de handreiking 'Tijdig praten over het levenseinde'. Hiervan is een [artsen-](#) en een [publieksversie](#) beschikbaar. Ook kunt u de patiënt attenderen op thuisarts.nl/levenseinde.